

Редовни проф. др Дамир Смиљанић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за филозофију
Др Зорана Ђинђића 2
21 000 Нови Сад
Тел.: 021-485-3860
Мејл: dr_smiljanic@ff.uns.ac.rs

РЕЦЕНЗИЈА

Намера ове рецензије је да укратко прикаже идеју и садржај монографије ванредне проф. др Иване Стојановић Прелевић *Ка глобалној медијској етици*, као и да укаже на квалитете и значај будуће публикације.

У монографији ауторка себи поставља задатак да у главним цртама прикаже идеју једне *глобалне медијске етике*, чиме би се превазишао партикуларизам и етноцентризам који доминира на нашој медијској сцени.

У почетном поглављу ауторка укратко приказује значење појма етике, дајући кратки историјски преглед њеног оснивања у античкој филозофији код Сократа, Платона и Аристотела, затим указујући на развој примењене етике у модерном добу, издвајајући као један вид тог промишљања етичких проблема управо медијску етику.

У другом поглављу приказано је неколико кључних вредности, подједнако важних за етику уопште и медијску етику: истина, објективност, непристрасност, правда, слобода, одговорност. У том контексту ауторка указује на важност етичких кодекса којима треба да се руководе и делатници у оквиру новинарске професије, како би били добро упознати с тим вредностима и своју праксу усклађивали према њима.

Треће поглавље монографије је кључно јер оно се исцрпно бави концептом глобалне медијске етике која „би требало да помири све могуће комуникацијске и вредносне сукобе (неслагања) на планетарном нивоу али и да задовољи појединачне културе” (стр. 49). Ауторка се овде ослања на терминологију медијског етичара Стивена Џ. А. Ворда. Глобална медијска етика полази од универзалности етичких вредности, деонтолошки је оријентисана, што значи да указује на значај дужности и поштовања, посебно поштовања публике када је реч о медијима, а стварање концепта овакве етике може се довести у везу с јачањем идеје демократског космополитизма у политичкој теорији. При томе глобална медијска етика у обзир узима нове форме новинарства попут грађанског, „бренд” или новинарства заснованог на подацима, као и блог као нови вид информисања, те промишља етичке изазове у тим областима.

Једно ново усмерење у оквиру медијске етике ауторка приказује у четвртном поглављу – то су етички проблеми перцепције забавних садржаја у медијима од стране њихових млађих корисника. Она се позива на тенденције у новијим теоријама да се формулише етика и за забавне медије, како младе генерације медијских корисника не би биле препуштене штетном утицају индустрије масовне културе на њихов интелектуални и емоционални развој.

Најзад, у закључном поглављу ауторка баца поглед на развој вештачке интелигенције (ВИ) као тренд данашњег времена који има консеквенце и за употребу одређених медија. На примеру коришћења рачунарског програма ChatGPT она показује корист, али и које опасности овај програм може да има уколико се користи у новинарству (могућност дезинформације, обмањивања јавности, плагирања и сл.), а на примеру тзв. „дипфејка”

(*Deepfake*) како се помоћу фалсификованих аудио и видео садржаја креираних применом ВИ могу прекршити етичке вредности, због чега је потребно заштитити се од овакве злоупотребе ВИ у виду нових етичких регулатива и доношења прикладних закона.

Ивана Стојановић Прелевић у својој монографији *Ка глобалној медијској етици* даје врло информативан приказ развоја концепције глобалне медијске етике којим се коригује сужавање дејства медија на регионалне оквире, што укључује и приказ главних етичких вредности којих би се требало придржавати током обављања новинарске професије, креирања информативних и забавних садржаја, као и приликом употребе вештачке интелигенције у сфери масовних медија. Текст је читко написан и резултат је проучавања рецентне литературе на пољу теорије и филозофије медија, укључујући и богат фондус електронских извора. Због његове информативности, транспарентности аргументације, али уједно и критичког потенцијала, што га поседује, овај текст може да буде употребљен и као наставно средство на академским студијама Комуникологије и Журналистике.

Узимајући у обзир актуелност теме којом се бави, јасну структуру, читкост стила и могући дидактички значај монографије *Ка глобалној медијској етици* ауторке Иване Стојановић Прелевић, рецензент *изричито препоручује* њено објављивање.

Нови Сад, 9. мај 2025. године

Проф. др Дамир Смиљанић